

**A magyarországi halastavi vízgazdálkodás jellemzői,
komplex természeti-gazdasági-társadalmi jelentősége,
valamint a fenntartható gazdálkodást veszélyeztető
problémák értékelése**

Halasi-Kovács Béla¹, Puskás Nándor², Szűcs István³

*¹SCIAP Kft., ²Hungarotrade Fish Kft., ³Debreceni Egyetem AGTC
Agrobiznisz Menedzsment Tanszék*

A halászati ágazat küldetése

„A halgazdálkodás, kiemelten a Magyarországon meghatározó tógazdasági haltermelés, a mezőgazdaság, a környezet- és természetvédelem, valamint a vidékfejlesztés szorosan egymásra utalt területek, mindamellet, hogy a vidéki térség és benne a halastó a termelés színhelye és egyben biológiai és társadalmi élettér is.”

„**A halászati ágazat általános célja:** a változó társadalmi és gazdasági környezetben a természeti értékek, különösen a vizes élőhelyek fenntartása, fejlesztése és a halászati hagyományok megőrzése, valamint az ágazat rendeltetésének való megfelelés, melyek:

- gazdasági, azaz termelési funkció (termelés),
- természeti- és környezeti állapot megóvása és javítása (természetvédelem),
- jóléti funkció, azaz a pihenés és kikapcsolódás szolgálata (turizmus, rekreáció)
- az egészséges táplálkozásra való nevelés, a halfogyasztás növelése érdekében”

A magyar halászati ágazat specifikus feladatai:

- a környezetileg, gazdaságilag és társadalmilag fenntartható termelés,
- munka és megélhetési lehetőség biztosítása a vidéki térségekben,
- a hazai fogyasztói és export igények kielégítése biztonságos élelmiszerrel,
- hozzájárulás a vizes élőhelyek és a biodiverzitás fenntartásához,
- horgász-rekreációs igények kielégítésében való részvétel.

(Magyarország Nemzeti Halászati Stratégiai Terve 2007-2013)

A halgazdálkodás és vízgazdálkodás kapcsolata

A tógazdasági haltermelés szoros és többrétű gazdasági-környezeti kapcsolatban áll a vízgazdálkodással:

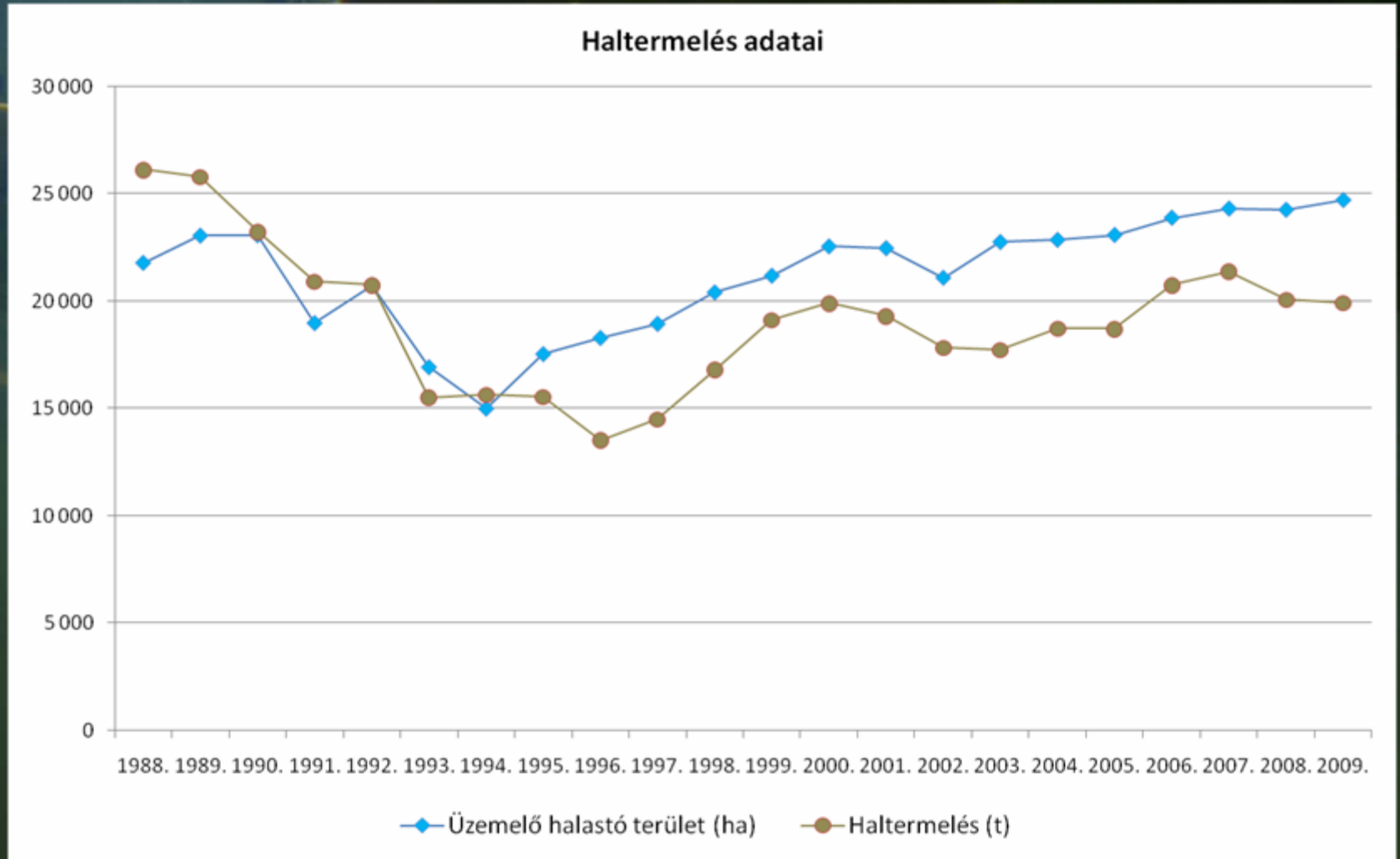
1. A halastavakat tápláló és a lecsapoló vízrendszerek mennyiségi és minőségi viszonyai alapvetően meghatározzák a termelési lehetőségeket.
2. A halastavakat ellátó és a leürítést biztosító csatornarendszer, valamint a halastavak elválaszthatatlan részét képezik a hazai vízgazdálkodás rendszerének, kiemelve a belvízvédekezést.
3. A haltermeléshez szükséges víz költsége alapvetően meghatározza a halastavi gazdálkodás fenntarthatóságát gazdasági szempontból.
4. A halgazdálkodást végzők az üzemi csatornákon kívül finanszírozzák a hazai felszíni vízhálózat fenntartási költségeit.
5. A halastavak vizes élőhelyként a természetvédelmi érdekkörbe tartozó vízkészletet – ökológiai vízigény – is finanszírozzák.

A HAL- ÉS VÍZGAZDÁLKODÁS KAPCSOLATA JELENLEG PROBLÉMÁKKAL TERHELT!

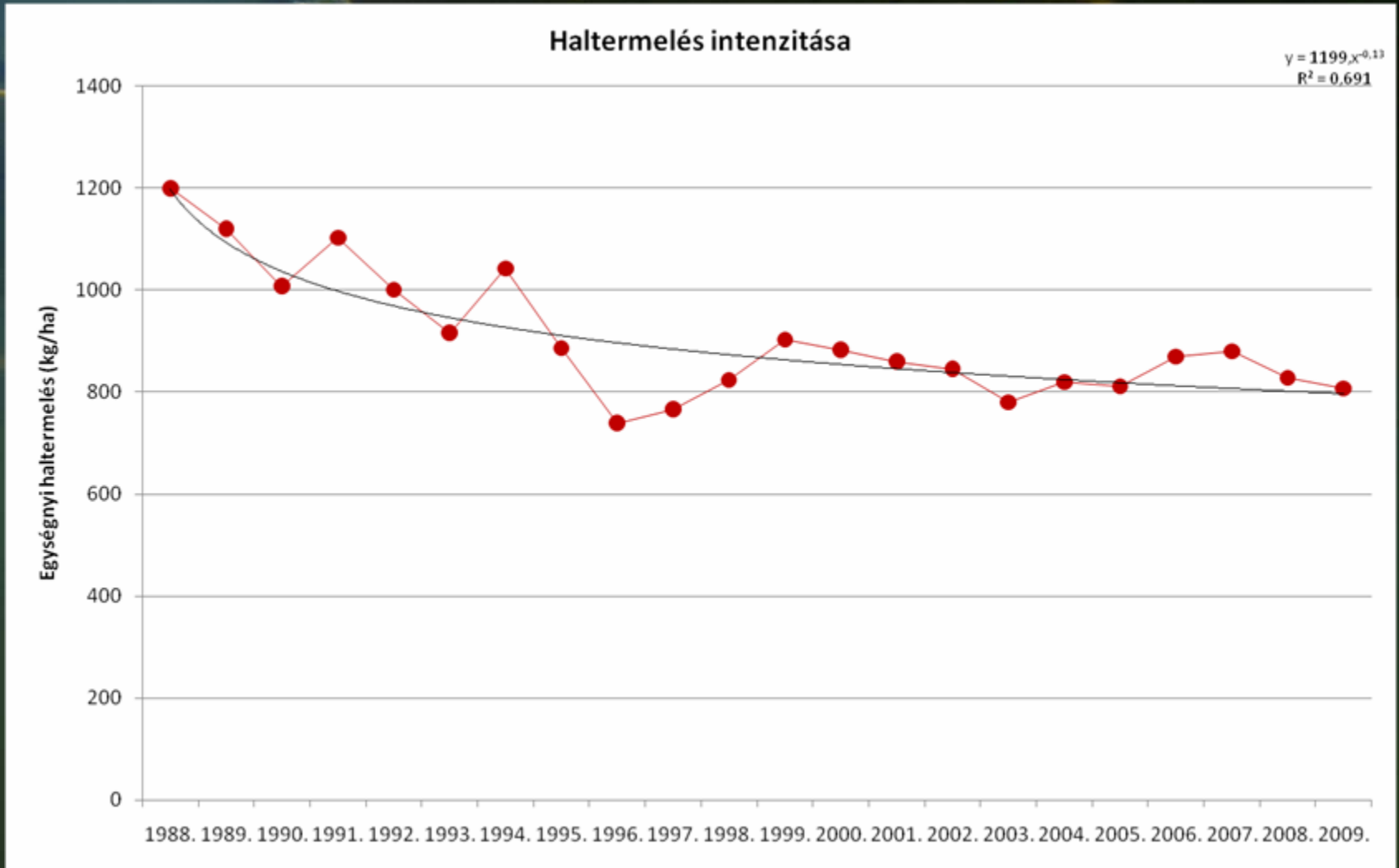
A magyar tógazdasági haltermelés európai jelentősége

Ország	Étkezési halmennyiség (tonna) 2008	Egy főre jutó tógazdasági haltermelés (kg/fő)
Cseh Köztársaság (CZ)	18 026	1,75
Magyarország (HU)	10 991	1,09
Litvánia (LT)	2 627	0,77
Horvátország	2 228	0,50
Lengyelország (PL)	18 300	0,48
Románia (RO)	5 278	0,24
Németország (DE)	16 044	0,19
Bulgária (BG)	1 152	0,15
Franciaország (FR)	4 500	0,07
Ausztria (AT)	395	0,05
Belgium (BE)	400	0,04
Olaszország (IT)	222	0,00

A tógazdasági haltermelés adatai

A tógazdasági haltermelés intenzitásának változása

A tógazdasági haltermelés vízhasználata

Év	Üzemelő tóterület (ha)	Összes felhasznált vízmennyiség (millió m ³)	1 ha-ra jutó vízfelhasználás (ezer m ³)
2000	22 547	351,3	15,6
2001	22 463	335,3	14,9
2002	21 090	315,6	15,0
2003	22 750	314,0	13,8
2004	22 850	272,0	11,9
2005	23 078	302,3	13,1
2006	23 877	244,7	10,2
2007	24 302	265,7	10,9
2008	24 248	297,8	12,3
2009	24 701	305,1	12,4

Megállapítások

- A rendszerváltás előttihez viszonyítva a tógazdasági haltermelés mind területi kiterjedésében, mind termelési volumenében megőrizte potenciálját. Ez a mezőgazdasági ágazaton belül egyedülálló.
- Az EU országai közül a halastavi termelésben Magyarország kiemelkedő helyen áll, ami jelzi az ágazat európai jelentőségét, egyúttal az ország felelősségét is ezen gazdálkodási forma megőrzésében.
- A rendszerváltást követően a mezőgazdasági vízhasználat szerkezete alapvető változáson ment át, jelenleg a felszíni vízkészlet-gazdálkodásban a halastavi vízfelhasználás arányait tekintve meghatározóvá, egyben annak legfőbb költségviselőjévé vált.
- A felhasznált víz költségei fokozatosan, egyre nagyobb arányban terhelik a tógazdálkodás termelési költségét, ami mára az eredményességet veszélyezteti.

Tógazdasági haltermelés vízgazdálkodási jelentősége

- A halastavakban visszatartott cca. 300 millió m³ víz javítja felszíni vizeink vízmérlegét.
- A halastavaknak szerepe van, illetve lehetne a belvizek és árvizek befogadásában is, ezzel hozzájárulva a térség belvíz/árvíz problémáinak költséghatékony megoldásához.
- A halastavak által visszatartott víz mintegy 30-35%-a, azaz 90-110 millió m³ víz elpárolog, aminek kifejezetten kedvező mezoklimatikus hatása van.
- A halastavakból történő kibocsátás sajátossága a fokozatosság és periodikusság.

Tógazdasági haltermelés természetvédelmi jelentősége

- Közel 25 000 ha kiterjedésű vizes élőhely biztosítása (ÁNÉR A3; ÁNÉR B1, ÁNÉR O2).
- 300-nál több madárfaj európai jelentőségű állományának fenntartása.
- Európai jelentőségű vidra állomány fenntartása.
- Több védett növényfaj (sulyom, tündérfátyol) jelentős állományainak fenntartása.
- Kételtű-hüllő fajok élőhelyének biztosítása.
- Védett gerinctelenek (pl. szitakötők).

**NINCSENEK A HALASTAVAK TERMÉSZETI ÉRTÉKEIRŐL KONKRÉT ADATSOROK!
A TERMÉSZETVÉDELMI OLTALOM ALATT ÁLLÓ HALASTAVAK TERÜLETE 12 157
HA, (49%)**

NATURA 2000 HATÁLYA ALÁ TARTOZÓ TERÜLETEK KITERJEDÉSE 16 299 HA (66%)

Tógazdasági haltermelés társadalmi jelentősége

- A tógazdasági vállalkozások jelentősnek tekinthető munkaadókként jelennek meg a többnyire magas munkanélküliségi rátával jellemezhető vidéki területeken.
- A működésükkel közvetlenül és közvetve hozzájárulnak a vidéki települések gazdasági fennmaradásához.
- A megfelelő technológiával működtetett halastavak jelentősek az egészséges környezetre vágyó emberek rekreációs célterületeiként.

Megállapítás

A HALASTAVI GAZDÁLKODÁST NEM LEHET EGYSZERŰ GAZDASÁGI ESEMÉNYKÉNT KEZELNI, MIVEL A GAZDÁLKODÓ OLYAN MÉRTÉKŰ TERMÉSZETVÉDELMI, VÍZGAZDÁLKODÁSI, ÉS TÁRSADALMI ÉRTÉKET (POZITÍV EXTERNÁLIÁK) TEREMT, AMI SZÁMOS ESETBEN JELENTŐSEN MEGHALADJA A TERMELÉS GAZDASÁGI ÉRTÉKÉT.

A halastavi vízhasználat jellemző adatai kérdőíves értékelés alapján 1.

Módszer

- Kérdőíves felmérés, amit levélben megkapott minden MAHAL és MASZ tag
- Régiónkénti válasz
- Egymásra épülő kérdések
- Alap kérdéskörök:
 - Tógazdaság típusa, vízkivétel módja, tavak mérete
 - Vízszolgáltató szervezeti típusa, szolgáltatás módja, vízszolgáltatás adatai

A visszaküldött kérdőívek 10 080 ha bruttó halastó területre vonatkoznak, ami 41%-os lefedettséget jelent.

A halastavi vízhasználat jellemző adatai kérdőíves értékelés alapján 2.

Értékelés

- Meghatározó a körtöltéses tavak aránya (93%).
- A működő tóterület 77%-a gravitációs, 23%-a szivattyús töltésű.
- A vízhasználat szempontjából a gravitációsan töltött tavak aránya magasabb, vagyis a vízhasználat mértéke itt nagyobb.
- Éves vízhasználat mennyisége: 332 000 000 m³, ami jó egyezést mutat az országos statisztikai eredményekkel.
- 1 hektárra jutó vízfogyasztás 13 513 m³
- A vízfogyasztás szezonális eloszlása viszonylag kiegyenlített, téli vízhasználat 86 000 m³

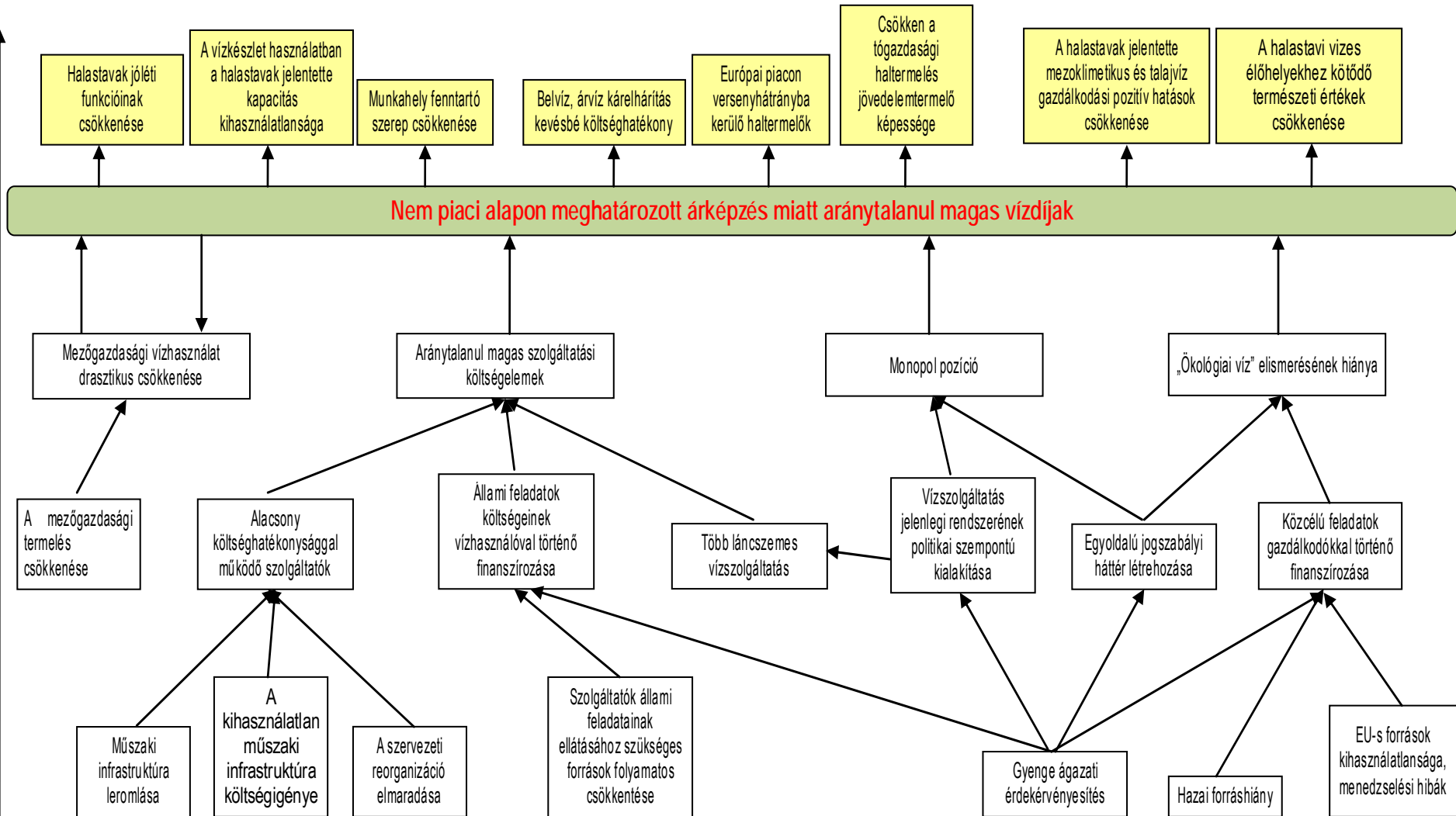
<i>március 01 – május 31.:</i>	→ 31%
<i>június 01 – augusztus 31.:</i>	→ 20%
<i>szeptember 01 – november 30.:</i>	→ 23%
<i>december 01 – február 28.:</i>	→ 26%
- A víz 75,4%-t KÖVIZIG-ek szolgáltatják, regionális vízművek 18,4%, társulatok 6,2%
- Legmagasabb árak a KÖVIZIG-nél vannak (átlagár: 2,61 Ft/m³), ahol nincsen összhangban a szolgáltatás az árakkal, mivel a gravitációs szolgáltatás átlagára magasabb mint a szivattyúsé. A regionális vízművek átlagára 1,65 Ft/m³ a társulatok átlagára 1,37 Ft/m³

Okozat

Társadalmi hatások

Gazdasági hatások

Ökológiai / Környezeti hatások

Ok

A halastavi vízhasználat problémái megoldásának főbb irányvonalai

- A vízszolgáltatók működési hatékonyságának, szervezeti struktúrájának felülvizsgálata, mely kiterjed a több-láncszemes szolgáltatási rendszerek vizsgálatára is.
- A vizsgálatok eredménye alapján a vízszolgáltató intézmények és rendszerek reorganizációja.
- A felszíni vízszolgáltatási rendszer állami feladatainak meghatározása, azok szigorú leválasztása; ez alapján pedig a vízszolgáltató szervezetek szolgáltatási költségeinek és a szolgáltatási díjtételek meghatározása.
- Hatósági árképzés bevezetése
- A halastavi gazdálkodás környezetvédelmi, vízgazdálkodási, természetvédelmi jogi szabályozásának felülvizsgálata, valamint ennek eredménye alapján új, egységes szempontú jogszabály-rendszer létrehozása.
- Az „ökológiai vízhasználat” támogatási rendszerének kidolgozása és bevezetése.
- Belvizes időszakokban (készültség időszakában) térítésmentes halastavi belvíz betárolás.

Köszönjük a figyelmet!